

Agnieszka Tokarska-Osyczka^{*}, Dominik Osyczka^{**}

PARKI KIESZONKOWE – TREND W KSZTAŁTOWANIU PRZESTRZENI MIEJSKIEJ

Streszczenie

Parki kieszonkowe są odpowiedzią na współczesne potrzeby mieszkańców miast. Główną ich ideą jest wykorzystanie nawet najmniejszych przestrzeni na zieleni, a odpowiednio zaprojektowane spełniają różnorodne funkcje. W artykule omówiono przykłady takich mini parków ze świata i Polski, skupiając się na najważniejszych faktach dotyczących tych założeń. Wskazano, że różnią się one między sobą wielkością, funkcją, doбором gatunkowym oraz wyposażeniem.

Słowa kluczowe: parki kieszonkowe, tereny zieleni miejskiej, zieleni miejska, małe przestrzenie, mini parki.

WPROWADZENIE

Zieleni jest nieodłącznym elementem architektury każdego miasta, który znacząco wpływa na warunki życia ludzi w nim mieszkających [Asanowicz 2011]. Chroni ona od kurzu, osłania od wiatru i lotnych piasków, tłumi hałas uliczny, oczyszcza powietrze oraz zdecydowanie poprawia mikroklimat [Pokorski i Siwiec 1998]. Dlatego prawie od 70 lat człowiek próbuje znaleźć odpowiedź na pytanie, jak można odzyskać przestrzeń dla zieleni w coraz gęściej zabudowywanych miastach [Nowotny i Strzemińska 2010]. Na początku lokalizowano tereny zieleni na obrzeżach wielkich miast, lecz z czasem stawały się one niedostępne dla mieszkańców centrów, dlatego należało pomyśleć nad opcją tworzenia mniej-

* Ogród Botaniczny, Uniwersytet Zielonogórski

** Instytut Inżynierii Środowiska, Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska, Uniwersytet Zielonogórski., doktorant

szych parków lub niewielkich przestrzeni rekreacyjnych w ich wnętrzu [Asanowicz 2011], pamiętając że ogrody w centrach miast zawsze są komfortem i luksusem [Zachariasz 2008]. Jednym z wielu rozwiązań okazało się tworzenie mini parków potocznie zwanych parkami kieszonkowymi [Nowotny i Strzezińska 2010].

Parki kieszonkowe (ang. pocket parks) na świecie powstają od lat 70. ubiegłego wieku i przeważnie zajmują bardzo małe przestrzenie, jak na przykład wąskie pasy pozostawione po starych kamienicach [Nowotny i Strzezińska 2010]. Nierzadko wymagają one dużych i kosztownych przekształceń terenu [Nita 2014], dlatego są one często fundowane przez organizacje filantropijne [Nowotny i Strzezińska 2010]. Obszary te odpowiednio zaprojektowane mogą pełnić jednocześnie wiele funkcji, dodatkowo stanowić punkt charakterystyczny, miejsce spotkań lub atrakcję turystyczną. W ich projektach uwzględnia się nie tylko rośliny, ale również małą architekturę, urządzenia służące do rekreacji lub obiekty gastronomiczne [Nita 2014].

Idea parków kieszonkowych świadczy o potrzebie zagospodarowywania obszarów na tereny zieleni i pokazuje, że mieszkańcy wykazują wielką determinację w obsadzaniu roślinnością nawet najmniejszych przestrzeni [Nowotny i Strzezińska 2010]. Odpowiadają one na różnorodne potrzeby użytkowników, jednocześnie im służąc. Stanowią sposób na aktywizację społeczności lokalnej. Namacalną korzyścią jest podniesienie jakości przestrzeni, wartości okolicy i standardu mieszkaniowego [Nita 2014], które zwłaszcza przez deweloperów są doceniane.

Dodatkowo warto wspomnieć, że w latach 70. zaczęto planować zieleni sposobem partycypacyjnym, gdyż możliwość współdziałania przy projektowaniu terenów zieleni była przez mieszkańców uważana jako przywilej [Nowotny i Strzezińska 2010].

PARKI KIESZONKOWE NA ŚWIECIE

Mini parki na świecie – jak zostało wspomniane wcześniej – są znane od lat 70. ubiegłego wieku [Nowotny i Strzezińska 2010], stąd ich liczba jest znaczna – zwłaszcza w większych miastach. Różnią się one między sobą wielkością, funkcją, doborem gatunkowym oraz elementami wyposażenia. Z mnogiej ilości przykładów wybrano cztery znaczące ośrodki: Nowy Jork, Londyn, Kopenhaga oraz Hong-Kong.

Zaprojektowany przez Zion and Breene Associates w 1967 roku Paley Park (fot. 1) w Nowym Jorku uznawany jest za wzorcowy przykład parku kieszonkowego [Nowotny i Strzezińska 2010]. Ma on wymiary 12,8 x 3,48 m [Zachariasz 2008] i przez swoją lokalizację – przy samej ulicy – jest on ogólnodostępny. Dodatkowo przestrzeń umieszczona pomiędzy trzema ścianami, w lecie oferuje użytkownikowi dużą ilość cienia. Na jednej ze ścian znajduje się wodospad, który

swoim szumem maskuje hałas z pobliskiej ulicy. Można tam zjeść posiłek w przystępnej cenie lub po prostu usiąść na luźno stojących krzesłach [Nowotny i Strzezińska 2010].

W Londynie w wyniku wielu zniszczeń – spowodowanych przez wielki pożar w 1666 roku i bombardowań podczas II wojny światowej – powstało wiele miniaturowych przestrzeni, które zamiast zabudować zachowano jako tereny zieleni dla mieszkańców [Asanowicz 2011]. Obecnie funkcjonuje tam specjalny projekt stanowiący element programu London's Great Outdoors, który ma na celu poprawę wyglądu ulic, parków i placów. Zakłada on stworzenie na terenie Londynu 100 nowych parków kieszonkowych lub modernizację tych istniejących. Warto również wspomnieć, że w hrabstwie Northampshire (środkowa Anglia), w którym mieszka niecałe 700 tysięcy mieszkańców utworzono – do 2014 roku – ponad 80 mini parków [Nita 2014].

Fot. 1. Paley Park w Nowym Jorku [Choe 2012]

Phot. 1. Paley Park in New York [Choe 2012]

W Kopenhadze stwierdzono, że większość obywateli powinna mieć teren zieleni lub plażę w odległości maksymalnie 15 minut pieszo od miejsca swojego zamieszkania. W tym celu w 2009 roku powstał Pocket Park Program, który przewidywał powstanie 14 nowych parków kieszonkowych do 2015 roku. Omawiając Kopenhagę warto przyjrzeć się mini parkom już istniejącym. Można zauważyć, że część z nich wspierało potrzebę aktywności fizycznej, tym samym na tych małych przestrzeniach powstawały boiska do gry zespołowej – np. do koszy-

kówki, czy mini skate parki. Mając świadomość, że projektowanie takich przestrzeni powinno służyć większej ilości użytkowników ich zastosowanie powinno być zróżnicowane [Peschardt 2014].

Park Sung Hing Lane zlokalizowany jest w centralno-zachodniej części Hong Kongu. Jego zarządcą jest Zakład ds. Wypoczynku i Usług Kulturalnych, który jednocześnie zajmuje się wszystkimi terenami zieleni na terenie tej aglomeracji. Powierzchnia parku wynosi 560 m² i jak podają Lau i in. [2012], przeciętnie na terenie parku jednocześnie przebywa mniej niż dziesięć osób. Park jest otoczony z wszystkich stron przez wysoką zabudowę biurową, gdzie każdy budynek ma około 6-7 pięter (za wyjątkiem dwóch przeszło 25-piętrowych), jednak nie ma bezpośredniego dostępu do żadnych dróg.

Fot. 2. Park Sung Hing Lane w Hong Kongu [Ivy AU 2016]
Phot. 2. Park Sung Hing Lane in Hong Kong [Ivy AU 2016]

PARKI KIESZONKOWE W POLSCE

W naszym kraju istniejących mini parków nie ma wiele, tak samo jak niewiele jest ich projektów. Jednak z roku na rok można zaobserwować rosnące zainteresowanie tym tematem. Jeden z parków kieszonkowych w Polsce zlokalizowany jest w Warszawie przy skrzyżowaniu ul. Stryjeńskich z Węlnianą – dzielnica Kabaty. Zajmuje powierzchnię 0,83 ha i zaprojektowała go pracownia projektowa Asak. Fundusze na jego modernizację uzyskano ze środków gminnego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Znajdują się na nim np. plac zabaw

wyłożony bezpieczną nawierzchnią oraz zrekultywowany mały staw. Dosadzono 22 sztuki drzew, blisko 1100 krzewów, 3600 bylin i 120 sztuk pnączy. Na terenie tym w celach wypoczynkowych ustawiono również 38 ławek. Park nie jest wyposażony w latarnie, gdyż z założenia będzie od czynny wyłącznie do zmierzchu, a później zamykany [Wojtczuk 2009].

Wyraźnie obserwowalny jest trend na tworzenie tego typu niewielkich terenów zieleni w obrębie przestrzeni miejskiej. Pod koniec 2017 roku, Zarząd Zieleni Miejskiej w Krakowie ogłosił projekt „Ogrody Krakowian”. Zakłada on założenie na obszarze wszystkich dzielnic miasta 18 parków kieszonkowych. Urzędnicy przedsięwzięli tę inicjatywę, zachęceni popularnością innych miejskich założeń ogrodowych tego typu występujących na świecie, jak również w samym Krakowie: obiekt przy rogu ul. Fałata i Prusa, czy tzw. „Ogród Motyli” przy ul. Dekerta.

*Fot. 3. Park kieszonkowy na Starym Polesiu w Łodzi [Markiewicz 2017]
Phot. 3. Pocket park in Stare Polesie in Łódź [Markiewicz 2017]*

Każdy z nowo powstałych parków kieszonkowych będzie się charakteryzował dużą różnorodnością oraz wyjątkowością. Jednoczesne dostosowanie go do charakteru otoczenia ma sprawić, że spełnią one oczekiwania mieszkańców oraz staną się odpowiedzią na ich potrzeby. Na ostateczny kształt oraz temat przewodni tworzonych parków kieszonkowych będą mieli także krakowianie mieszkający w jego sąsiedztwie [Przyjemska 2017].

Urząd Miasta Łodzi także wzbogacił przestrzeń zieleni miejskiej o utworzony w 2017 roku park kieszonkowy u zbiegu ul. Lipowej i Struga. Jest to największe tego typu założenie w dzielnicy Stare Polesie (fot. 3), gdzie istnieje jeszcze pięć innych mini parków. Jak podaje Markiewicz [2017], park jest bogato wyposażony: znajdują się tutaj urządzenia dostosowane zarówno dla dzieci (elementy

placu zabaw), jak i osób starszych (mini siłownia). Dodatkowo, zlokalizowana na stałe jest tu również toaleta automatyczna.

Autor podaje, że charakter założenia kształtowany jest głównie przez bogatą roślinność oraz nowoczesne elementy małej architektury. Wykonano tu nasadzenia kilkunastu drzew, kilkuset krzewów i zielnych roślin ozdobnych. Zamontowane pergole są porośnięte przez pnącza, które także zasłaniają ściany kamienicy sąsiadującej z założeniem. Oświetlenie parku stanowią podświetlane kule oraz ławki.

ZALETY I WADY

Parki kieszonkowe stały się przestrzeniami, które współczesnej, ciasnej zabudowie miejskiej przywracają dostęp do zieleni. Dzięki temu urozmaicają one krajobraz miejski wpływając pozytywnie na odbiór estetyczny centrów aglomeracji miejskich. Dodatkowo, strefy takie mogą dodatnio wpływać na mikroklimat i samopoczucie użytkowników.

Niestety, przez niewielkie wymiary, mini parki nie posiadają stref buforowych mogących izolować jej użytkowników od negatywnych czynników, takich jak hałas, czy zanieczyszczenia. Takiego typu założenia mogą również zapewnić przestrzeń jedynie dla niewielkiej liczby odbiorców jednocześnie.

PODSUMOWANIE

Parki kieszonkowe na świecie od lat cieszą się popularnością i są jednym z proponowanych rozwiązań dla miast, które z roku na rok są coraz bardziej zabudowywane, przez co stają się szare i betonowe. W Polsce trend ten został odkryty stosunkowo niedawno, lecz konsekwentnie przybywa tych niewielkich założeń. Idea mini parków udowadnia, że ludzie pragną mieszkać i przebywać w otoczeniu zieleni, nawet tej eksponowanej na niewielkich przestrzeniach. Tereny te wpływają na poprawę warunków życia i pozwalają na wzrost zaangażowania względem kształtowania swojego najbliższego otoczenia, choć przeważnie mają miejsce dla niewielkiej liczby odbiorców.

LITERATURA

1. ASANOWICZ K. 2011. Małe formy ogrodowe w strukturze miasta na przykładzie londyńskiej dzielnicy City [w:] ARCHITECTURAE et ARTIBUS, 3. Wyd. Wydział Architektury Politechniki Białostockiej. Białystok, 5-9.

2. LAU S. S., LIN P., QIN H. 2012. A preliminary study on environmental performances of pocket parks in high-rise and high-density urban context in Hong Kong [w:] International Journal of Low-Carbon Technologies 0, 1–11.
3. MARKIEWICZ M. 2017. Kieszonkowy park na Polesiu będzie gotowy w grudniu, www.uml.lodz.pl.
4. NITA T. 2014. Parki kieszonkowe jako sposób kształtowania zieleni, <http://urbnews.pl>
5. NOWOTNY A., STRZEMIŃSKA A. 2010. Po co zieleń w mieście? [w:] Intertekst. Wyd. Centrum Sztuki Współczesnej Łaźnia. Gdańsk.
6. PESCHARDT K. K. 2014. Pocket Parks [w:] Health Promoting Pocket Parks in a Landscape Architectural Perspective. Wyd. Department of Geosciences and Natural Resource Management, University of Copenhagen. Frederiksberg, 23-25.
7. POKORSKI J., SIWIEC A. 1998. Kształtowanie terenów zieleni. Wyd. Szkolne i Pedagogiczne. Warszawa.
8. PRZYJEMSKA K. 2017. Ogrody Krakowian – 18 parków kieszonkowych w 2018, www.zzm.krakow.pl.
9. ZACHARIASZ A. 2008. Ogród publiczny w centrum miasta – przemiany formy i funkcji [w:] Czasopismo techniczne, z. 4-A. Wyd. Politechniki Krakowskiej. Kraków, 295-300.

POCKET PARKS – THE TREND IN CREATING THE URBAN SPACE

S u m m a r y

Pocket parks are a response to the current needs of urban residents. The main idea is to use even the smallest space for the green areas and if they are appropriately designed they can fulfill various functions. The article discusses the examples of such mini parks in the world and Poland, focusing on the most important facts about these parks. The paper indicated that they differ among themselves in size, function, selection of species and equipment.

Key words: pocket parks, urban green areas, urban greenery, small spaces, mini-parks.